

Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων
ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Α΄ Δημοτικού

Θεματική ενότητα:

Ο κόσμος των βιβλίων

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΤΣΑΡΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2011

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

Ταυτότητα Σεναρίου	4
Εισαγωγή.....	4
Σκοποθεσία	4
Δεξιότητες.....	4
Αξιοποίηση των ΤΠΕ.....	4
Κείμενα	4
Μεθόδευση της διδασκαλίας	6
Αναλυτική περιγραφή των φάσεων υλοποίησης του σεναρίου	6
Α΄ φάση: Πριν από την ανάγνωση	6
Β΄ Φάση: Ανάγνωση	6
Γ΄ Φάση: Μετά την ανάγνωση	7
Αξιολόγηση.....	7
Φύλλα Εργασίας	7
Άλλες εκδοχές – Κριτική	7
Βιβλιογραφία για τον εκπαιδευτικό	7

Ταυτότητα Σεναρίου

Τίτλος: «Ο κόσμος των βιβλίων»

Τάξη: Α΄

Δημιουργός: Τσαρμποπούλου Αντιγόνη

Γνωστικό αντικείμενο: Νεοελληνική λογοτεχνία

Συμβατότητα με το νέο ΠΣ: Υπάρχει με στόχους νέου Π.Σ. για τη λογοτεχνία στην Α΄ Δημοτικού

Είδος διδακτικής πρακτικής: ομαδοσυνεργατική και project, με συνεχή καθοδήγηση και ανατροφοδότηση από τον εκπαιδευτικό.

Προτεινόμενη διάρκεια: 16-20 ώρες

Δοκιμάστηκε στο σχολείο ή όχι: Πρόκειται για παραδειγματικό σενάριο που προορίζεται για πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση στη διδακτική πράξη στο πλαίσιο του Ψηφιακού Σχολείου.

Μπορεί να εφαρμοστεί στην τυπική ή/και στην άτυπη εκπαίδευση:

Το συγκεκριμένο σενάριο σχεδιάστηκε με γνώμονα την τυπική εκπαίδευση. Επιμέρους σημεία του θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στην κατεύθυνση της ημιτυπικής εκπαίδευσης (π.χ. επίσκεψη σε μουσείο).

Εισαγωγή

Το σενάριο που περιγράφεται παρακάτω εστιάζεται κυρίως στο βιβλίο, λογοτεχνικό και μη, ως τόπο συνάντησης πολλών διαφορετικών σημειωτικών συστημάτων και ως συλλογικό δημιούργημα πολλών συντελεστών. Βασική επιδίωξη του προτεινόμενου σεναρίου είναι η κατανόηση από την πλευρά των παιδιών των συμβάσεων που διέπουν τα διάφορα κειμενικά είδη και των διαφορών μεταξύ του γραπτού λόγου και του προφορικού αλλά και μεταξύ της γλώσσας και των άλλων, μη γλωσσικών, κωδίκων.

Ωστόσο, καθώς υπάρχει ο κίνδυνος να λειτουργήσει συμβατικά ένα σενάριο για την Α΄ Τάξη και να μην μπορέσει να ανταποκριθεί στην πολύ μεγάλη διαφοροποίηση που παρατηρείται μεταξύ των μαθητών αυτής της ηλικίας ως προς το επίπεδο και τον ρυθμό ανάγνωσης, υπογραμμίζεται ότι γίνεται απόπειρα για σύνδεση με κείμενα που σχετίζονται με τις αναγνωστικές συνήθειες της ευρύτερης κοινότητας, στην οποία ανήκουν τα παιδιά, αναπτύσσοντας –παράλληλα– τις γνώσεις που ήδη διαθέτουν τα ίδια για τον γραπτό λόγο και τα είδη των κειμένων.

Η διαφοροποίηση αυτή, όπως έχουν δείξει σχετικές έρευνες, οφείλεται στο γεγονός ότι η καλλιέργεια του ενδιαφέροντος των παιδιών για το βιβλίο δεν είναι κάτι που προϋποθέτει τη διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής. Αντίθετα, η αναγνωστική εμπειρία ενός παιδιού ξεκινά από τα πρώτα χρόνια της ζωής του, μέσα από τα πρώτα τραγούδια και τα πρώτα βιβλία που του διαβάζουν τα αγαπημένα του πρόσωπα στο οικογενειακό του περιβάλλον.

Αυτό το πολιτισμικό κεφάλαιο που διαθέτει το παιδί από την οικογένειά του, άλλοτε περιορισμένο και άλλοτε πλουσιότερο, έρχεται να ενισχύσει το σχολείο, προσφέροντας περισσότερες και ποικίλες πολιτισμικές εμπειρίες στο μικρό παιδί, το οποίο λόγω της ηλικίας του, είναι ακόμη πολύ ανοιχτό και δεκτικό στην αφομοίωση καινούριων εμπειριών.

Με βάση τα παραπάνω, τόσο η εποικοδομητική προσέγγιση όσο και η ολιστική προσέγγιση της γλώσσας έδωσαν έμφαση στην επαφή των παιδιών με κείμενα ευχάριστα και «αυθεντικά» υποστηρίζοντας ότι η διαδικασία της εκμάθησης της ανάγνωσης ευνοείται όχι όταν γίνεται με κείμενα που είναι συναισθηματικά αδιάφορα για τα παιδιά, αλλά όταν πραγματοποιείται με κείμενα που συνεχίζουν να τους προσφέρουν την απολαυστική εμπειρία που βίωναν κάθε φορά που τους διάβασαν ένα βιβλίο στην προσχολική τους ηλικία.

Επίσης, σύμφωνα με τις νέες αντιλήψεις της νέας παιδαγωγικής των πολυγραμματισμών, καθώς και σύμφωνα με τη θεωρία των ειδών του λόγου, στη σύγχρονη εποχή, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με μια ποικιλία κειμένων,

αφηγηματικών, ποιητικών, σύγχρονων πολυτροπικών κειμένων, όπου πηγή νοήματος αποτελεί όχι μόνο ο γραπτός λόγος, αλλά και πολλά άλλα σημειωτικά μέσα, όπως οι εικόνες, οι χάρτες, τα διαγράμματα, ο ήχος, οι κινούμενες εικόνες, και γενικά τα σύγχρονα πολυμέσα.

Επομένως, το προτεινόμενο σενάριο, με επίκεντρο το βιβλίο, σκοπό έχει να λειτουργήσει ως ευρύτερο πλαίσιο καλλιέργειας ποικίλων γραμματισμών στα παιδιά, στρέφοντας το ενδιαφέρον τους σε όλα τα σημειωτικά μέσα, όπως οι εικόνες ή η μουσική στην περίπτωση των μελοποιημένων κειμένων ή αφηγήσεων που ακούγονται από CD ή με συνοδεία ηχητικών εφέ, κ.λπ.

Σκοποθεσία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- ✓ Να κατανοήσουν ότι υπάρχουν διαφορετικά είδη βιβλίων που ανταποκρίνονται σε διαφορετικούς σκοπούς.
- ✓ Να αντιληφθούν ότι το τυπωμένο βιβλίο είναι προϊόν συνεργασίας πολλών δημιουργών και αποτέλεσμα μιας διαδικασίας με πολλά στάδια και συνεχείς διορθώσεις.
- ✓ Να αντιληφθούν την ανθρώπινη υπόσταση των δημιουργών ενός βιβλίου και να μνηθούν στη διαδικασία της κατασκευής των βιβλίων.
- ✓ Να κατανοήσουν τι είναι η περιγραφή μιας εικόνας.
- ✓ Να εξοικειωθούν με πολυτροπικά κείμενα.

Δεξιότητες

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- ✓ Να διακρίνουν τα διαφορετικά είδη βιβλίων, με βάση απλές κατηγορίες που γνωρίζουν ή τους προτείνει ο εκπαιδευτικός.
- ✓ Να διακρίνουν τους δημιουργούς ενός βιβλίου αλλά και ενός πολυτροπικού κειμένου: συγγραφέας, εκδότης, εικονογράφος, μεταφραστής, μουσικός, τραγουδιστής, κ.τ.λ. με βάση τις γνώσεις που έχουν και τα γραφικά στοιχεία, ή τις λέξεις που αναγνωρίζουν από το εξώφυλλο, την πρώτη σελίδα ή το οπισθόφυλλο της έκδοσης.
- ✓ Να μπορούν να αφηγηθούν μια ιστορία μόνο από μια εικόνα ή από μια σειρά εικόνων.
- ✓ Να αναπαριστούν ένα προφορικό ή γραπτό κείμενο σε εικόνες.
- ✓ Να ανταλλάσσουν απόψεις για ένα βιβλίο που διάβασαν και να λένε τη γνώμη τους γι' αυτό.
- ✓ Να προτείνουν διαφορετική εικονογράφηση, ή διαφορετική μουσική επένδυση σε αφηγηματικά κείμενα που γνωρίζουν ή διαβάζουν όλοι μαζί στην ομάδα ή στην τάξη.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο παιδαγωγικό πλαίσιο που ορίζεται από την προτεινόμενη μεθόδευση του διδακτικού σεναρίου παρακάτω, στοχεύει οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- ✓ Να εξοικειωθούν με τη χρήση λογισμικών κλειστού και, κυρίως, ανοιχτού τύπου (λογισμικό επεξεργασίας κειμένου, λογισμικά σχεδιασμού κόμικς και ζωγραφικής) προκειμένου να κατασκευάσουν τις δικές τους εναλλακτικές μορφές εικονογράφησης ενός βιβλίου ή/και ένα δικό τους ολόκληρο βιβλίο.

- ✓ Να εξοικειωθούν με την έννοια της πολυτροπικότητας.

Κείμενα

Δεδομένου ότι υπάρχει πληθώρα αξιόλογων βιβλίων που μπορούν να διαβαστούν στο πλαίσιο του προτεινόμενου σεναρίου και ταυτόχρονα δεν υπάρχει κάποια θεματολογική δέσμευση που λειτουργεί ως πυρήνας οργάνωσης των κειμένων, η πρόταση συγκεκριμένων τίτλων βιβλίων δεν είναι κάτι που κρίνεται απαραίτητο.

Ο εκπαιδευτικός κρίνει –ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τις πολιτισμικές εμπειρίες τους– ποια βιβλία είναι κατάλληλα για να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας στην τάξη, λαμβάνοντας υπόψη, παράλληλα, και τις αναγνωστικές ικανότητες που οι μαθητές διαθέτουν. Επίσης, επειδή σκοπός του σεναρίου είναι να αναδειχτεί η ποικιλία των βιβλίων που υπάρχουν αλλά και των δημιουργών τους, καλό είναι τα βιβλία που θα επιλεγούν να είναι διαφορετικών ειδών και να συνδυάζουν το γραπτό κείμενο με τις νέες τεχνολογίες και τα σύγχρονα πολυμέσα.

Βοηθητικά προτείνονται κάποιες σειρές των εκδοτικών οίκων που απευθύνονται σε αυτή την ηλικία, όπως οι σειρές «Βατόμουρο» και «Σπουργιτάκια» (Πατάκης), «Χαρταετοί» (Διάπλαση), «Χωρίς σωσίβιο» (Ψυχογιός), «Διαβάζω ιστορίες» (Μεταίχμιο), «Τα μικρά και τα μεγάλα του κόσμου» (Μικρή Μίλητος).

Επίσης, στα κείμενα μπορούν να συμπεριληφθούν, αν τα παιδιά δείξουν ενδιαφέρον, εκτός από κλασικά λαϊκά παραμύθια ή εικονογραφημένα βιβλία με σύγχρονους ή φανταστικούς ήρωες, εκτός δηλαδή από κείμενα αφηγηματικού τύπου, και βιβλία γνώσεων, όπως η σειρά «Η πρώτη μου εγκυκλοπαίδεια Larousse» (Μεταίχμιο), κόμικς, βιβλία με αινίγματα, γλωσσοδέτες ή παροιμίες, βιβλία που συνοδεύονται από CD, μαθητικές εφημερίδες και παιδικά περιοδικά (και

ηλεκτρονικής μορφής, εικονογραφημένα λεξικά που απευθύνονται σε παιδιά της ηλικίας αυτής, κ.τ.λ.

Τέλος, και όσον αφορά το σχολικό βιβλίο της Γλώσσας για την Α΄ Δημοτικού, θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει σχετική ενότητα με τίτλο «Ο κόσμος των βιβλίων» (βλ. βιβλίο *Γλώσσας για την Α΄ Δημοτικού*, ενότητα 9) που περιλαμβάνει κείμενα που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ανατροφοδοτικά στην όλη μεθόδευση του project, καθώς προτείνουν ανάλογες δραστηριότητες με αυτές του προτεινόμενου σεναρίου.

- Χρήσιμες ιστοσελίδες:

http://www.mikrosanagnostis.gr/istoria_list.asp

Μεθόδευση της διδασκαλίας

Σκοπός της μεθόδευσης είναι αρχικά να αναδυθεί και να αξιοποιηθεί η ενδεχόμενη προηγούμενη εμπειρία των παιδιών από τα βιβλία και τα είδη τους, με τα οποία έχουν έρθει σε επαφή κατά την προσχολική και νηπιακή ηλικία, δίνοντας έμφαση στη συνεργασία του γραπτού λόγου με τα υπόλοιπα σημειωτικά συστήματα, προκειμένου να αναδυθεί το νόημα.

Η μεθόδευση της διδασκαλίας, όπως αναφέρθηκε παραπάνω στην εισαγωγή, γίνεται στη βάση μιας διαφορετικής αντίληψης και για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος, καθώς στο πλαίσιο του σεναρίου προτείνεται η συγγραφή λεζάντων, τίτλων, κ.τ.λ. ή, ακόμη, και μικρών κειμένων, δραστηριότητες, δηλαδή, που δεν είναι δυνατό να μην συνδυάζονται με αντίστοιχες δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου και στο μάθημα της γλώσσας.

Επίσης, η συζήτηση για τους δημιουργούς ενός βιβλίου συνδυάζεται με δραστηριότητες παρατήρησης και περιγραφής εικόνων και βιβλίων, τα οποία αρχικά μπορεί να είναι τα αγαπημένα τους βιβλία: *Γιατί τους αρέσουν αυτοί οι συγγραφείς; Η*

εικονογράφηση τι ρόλο παίζει στις επιλογές τους; Ο εκπαιδευτικός προτείνει και ο ίδιος βιβλία αξιοποιώντας τη βιβλιοθήκη της τάξης ή επισκέπτονται τη δημοτική βιβλιοθήκη της περιοχής τους; Πώς διαλέγουν βιβλία; Τι προσέχουν σε ένα βιβλίο; Ποιες ιστορίες τους αρέσουν;

Η ολοκλήρωση της μεθόδευσης γίνεται με τη δημιουργία των δικών τους «βιβλίων», με σκοπό να συνεργαστούν αναλαμβάνοντας ο καθένας έναν διαφορετικό ρόλο, π.χ. κάποια παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν τις εικόνες και να γράψουν τις λεζάντες, κάποια το κείμενο, κάποια να εικονογραφήσουν το εξώφυλλο και να γράψουν τον τίτλο, κάποια να γράψουν τους στίχους των τραγουδιών και να τα τραγουδήσουν, όταν θα παρουσιάσουν το βιβλίο τους στους υπόλοιπους.

Σε κάθε περίπτωση, καλό είναι τα παιδιά να εναλλάσσονται στους ρόλους αυτούς, προσπαθώντας να αξιοποιηθούν οι ιδιαίτερες εκφραστικές τους ικανότητες (π.χ., κάποιο παιδί μπορεί να ξεχωρίζει στη ζωγραφική) αλλά και, παράλληλα, παροτρύνοντάς τους να προσπαθήσουν να εκφραστούν και με μέσα που τα ίδια θεωρούν πιο δύσκολα, όπως, το γράψιμο ή η ανάγνωση αποσπασμάτων. Άλλωστε η όλη μεθόδευση γίνεται στη βάση μιας αντίληψης κατά την οποία δεν υπάρχει λάθος και σωστό, αλλά κάθε συνεισφορά αποτελεί μια εναλλακτική και απολύτως θεμιτή μορφή δημιουργικής έκφρασης από την πλευρά των μαθητών και των μαθητριών.

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η προτεινόμενη κατανομή των ωρών στις ποικίλες φάσεις της μεθόδευσης είναι ενδεικτική και, ιδιαίτερα στην Α΄ Τάξη, η χρονική διάρκεια των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του project, είναι αποκλειστική ευθύνη του εκπαιδευτικού, ο οποίος αντιλαμβάνεται σταδιακά τις δυνατότητες και τις γνώσεις των μαθητών του. Η μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ των μαθητών στην Α΄ Δημοτικού, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, όσον αφορά δεξιότητες αναγνωστικές και γραφικές αλλά και οι διαφορές πολιτισμικού και κοινωνικού τύπου μεταξύ των σχολικών μονάδων ανάλογα με τον μαθητικό τους πληθυσμό, ενδεχομένως θα αποτελέσει πρόβλημα, του οποίου η λύση πρέπει να είναι τέτοιου τύπου, ώστε όλα τα παιδιά να νιώσουν ότι μπορούν να τα

καταφέρουν, καθώς κύριο μέλημά μας είναι η ενίσχυση της αυτοπεποίθησής τους στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.

Το ίδιο ισχύει και για τις προτεινόμενες δραστηριότητες, των οποίων το πλήθος σκοπό έχει να δώσει πολλαπλές ιδέες στον εκπαιδευτικό και όχι φυσικά να λειτουργήσει ασφυκτικά θέτοντας προσδοκίες που ξεπερνούν τα όρια του εφικτού κινδυνεύοντας να προκαλέσουν συναισθήματα απογοήτευσης τόσο στους μαθητές όσο και στον εκπαιδευτικό. Αντίθετα, στην Α΄ Τάξη η παιγνιώδης ατμόσφαιρα πρέπει να κυριαρχεί, ενώ η ομαδική εργασία πρέπει να επιβραβεύεται συνεχώς και με πολλές μορφές συμβολικού τύπου (σφραγίδες, βραβεία καλύτερης ιστορίας, εικονογράφησης, μουσικής επένδυσης, κλπ), προκειμένου τα παιδιά να ενισχύονται θετικά συνεχώς για τις προσπάθειές τους.

Όσον αφορά στα οπτικοακουστικά μέσα και τις νέες τεχνολογίες, είναι αυτονόητο ότι η όποια χρήση τους από τα ίδια τα παιδιά, ιδιαίτερα στη Γ΄ φάση προϋποθέτει συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της πληροφορικής και άρα αφορά τα σχολεία διευρυμένου ωραρίου, καθώς και ότι η πραγματοποίηση των σχετικών εργασιών γίνεται στο εργαστήριο πληροφορικής. Ωστόσο, όλα τα προτεινόμενα τεχνολογικά μέσα έχουν επιλεγεί με τρόπο που να μπορούν να αντικατασταθούν με παραδοσιακότερα εργαλεία απεικόνισης και συγγραφής (χειρόγραφο, ζωγραφική, κολάζ).

Τέλος, θα πρέπει να τονιστεί ότι οι τεχνικές δραματοποίησης που προτείνονται είναι αρκετά περιορισμένες, γιατί μπορούν να πραγματοποιηθούν χωρίς ιδιαίτερη προετοιμασία και γνώση από τον εκπαιδευτικό, καθώς αντλούνε από τις εμπειρίες που διαθέτουν τα παιδιά ως αποδέκτες συγκεκριμένων πολιτισμικών προϊόντων της σύγχρονης κοινωνίας (π.χ. η τηλεοπτική συνέντευξη) ή στηρίζονται σε απλό παιχνίδι ρόλων (οι ομάδες των ειδικών) και σκοπό έχουν την προώθηση της συνεργασίας και την ολόπλευρη αξιοποίηση των ικανοτήτων και των γνώσεων των παιδιών μέσα σε συνθήκες παιχνιδιού. Στην περίπτωση των σχολείων του διευρυμένου ωραρίου η χρήση των τεχνικών δραματοποίησης θα μπορούσε να

εμπλουτιστεί και με άλλες δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού, ιδιαίτερα για την υποβοήθηση της σύνθεσης μιας δικιάς τους ιστορίας ή ενός δικού τους θεατρικού παραμυθιού, σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της θεατρικής αγωγής.

Αναλυτική περιγραφή των φάσεων υλοποίησης του σεναρίου

Τα αναμενόμενα κείμενα που θα παραχθούν, οι δραστηριότητες που θα αναπτύξουν οι μαθητές.

Α΄ φάση: Πριν από την ανάγνωση

(περίπου 4 διδακτικές ώρες)

1η-2η διδακτική ώρα

Ο εκπαιδευτικός λέει στα παιδιά να φέρουν στην τάξη κάποια προσωπικά τους βιβλία που είτε θεωρούν ότι είναι τα αγαπημένα τους, είτε κρίνουν ότι είναι ενδιαφέροντα για να τα παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους. Επίσης, ζητάμε, αν τα έχουν φυλάξει, να φέρουν κάποια βιβλία που είχαν σε αρκετά μικρότερη ηλικία, ίσως τα πρώτα τους βιβλία.

Έρευνες έχουν δείξει ότι η επιλογή των βιβλίων στην προσχολική ηλικία είναι μια προσωπική υπόθεση που ξεκινά τυχαία πολλές φορές ανάλογα με τις διαθέσεις της στιγμής, και ότι η εδραίωση μιας στενότερης σχέσης ανάμεσα στον αναγνώστη και το βιβλίο εξαρτάται από πράγματα διαφορετικά από τα κριτήρια των μεγαλύτερων παιδιών ή των ενηλίκων. Επίσης, τα παιδιά δίνουν συχνά νόημα και σημασία στο βιβλίο διογκώνοντας τα όνειρα και τις αντιδράσεις των ηρώων, ανάλογα με τις δικές τους εννοήσεις και επιθυμίες. Ένα βιβλίο στην προσχολική ηλικία, μπορεί να γίνει αγαπημένο γιατί ενδεχομένως το θέμα του συνδέεται με κάποιες εμπειρίες του παιδιού ή έχει μετατραπεί σε βιβλίο-φετίχ ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο που δεν μπορούμε να φανταστούμε, αλλά, κυρίως γιατί η ανάγνωση του συγκεκριμένου βιβλίου δημιουργεί και ενισχύει τις σχέσεις του με τους μεγάλους, καθώς, στην ηλικία αυτή, η ανάγνωση είναι μια υπόθεση που μοιράζεται.

Επιπλέον, είναι πιθανόν να έχουν διαλέξει κάποια βιβλία κάτω από την επιρροή των μέσων ενημέρωσης, του περιβάλλοντος ή των φίλων τους, κάτι που παρατηρείται στα παιδιά της νηπιακής ηλικίας. Είναι φυσικό, επίσης, τα παιδιά να δείχνουν προτίμηση σε εικονογραφημένα βιβλία με μικρό κείμενο, να επηρεάζονται από τη μορφή και το σχήμα του βιβλίου, να το αντιμετωπίζουν περισσότερο ως αντικείμενο και μάλιστα το οποίο δεν είναι σχολικό.

Μπορούν να διαβάσουν κάποια αποσπάσματα από τα βιβλία αυτά ή να περιγράψουν τις εικόνες ή άλλα στοιχεία της έκδοσης που τους έκαναν εντύπωση. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να έχει έτοιμες καρτελίτσες με απλές κατηγορίες βιβλίων, π.χ. «Γνώσεις», «Παραμύθια», «Ιστορίες με ζώα», «Διασκεδαστικές ιστορίες», «Κόμιξ», «Περιοδικά», «Μουσικά βιβλία» και ό,τι άλλο προκύπτει με βάση τα βιβλία και τα έντυπα που φέρνουν τα παιδιά, τις οποίες κολλά πάνω σε χάρτινα κουτάκια διακοσμημένα κατάλληλα (μπορούν να τα διακοσμήσουν τα παιδιά φέρνοντας σχετικές εικόνες που έκοψαν από περιοδικά ή ζωγράρισαν τα ίδια). Τα παιδιά επιχειρούν σε καρτελίτσες που τους δίνονται να γράψουν τον τίτλο των βιβλίων και να τις βάλουν στο αντίστοιχο κουτί. Αν προβληματίζονται για κάποιο βιβλίο, μπορούν να γράψουν τον τίτλο του σε περισσότερες καρτελίτσες και να τις βάλουν στα αντίστοιχα που θεωρούν κατάλληλα, βοηθώντας τους να κατανοήσουν ότι οι κατηγοριοποίηση των βιβλίων δεν είναι πάντα απόλυτη. Ακόμη, στη φάση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί και το λογισμικό του Π.Ι. για τη Γλώσσα Α'-Β' Δημοτικού (δραστηριότητα «Ο λύκος και οι τέσσερις εποχές: Το παραμύθι»), όπου υπάρχει animation του γνωστού παιδικού βιβλίου του Πασκάλ Μπιέ Ένας καλλιεργημένος λύκος και μια σχετικά απλή εργασία ταξινόμησης των βιβλίων μιας βιβλιοθήκης.

Β' Φάση: Ανάγνωση

3η-4η διδακτική ώρα

Συζητάμε για τους δημιουργούς των βιβλίων και ρωτάμε αν έχουν κάποιον αγαπημένο συγγραφέα. Απαριθμούν τίτλους από βιβλία του που έχουν διαβάσει. Επειδή είναι φυσικό τα παιδιά στην ηλικία αυτή να έχουν έρθει σε επαφή με τα κλασικά παραμύθια, αλλά και με πολλά εικονογραφημένα βιβλία πολύ γνωστών σύγχρονων συγγραφέων, μπορούμε να χωρίσουμε ομάδες ανάλογα με τους συγγραφείς που αγαπούν ή απλώς γνωρίζουν, προσπαθώντας να βρούμε κοινά σημεία με τις προϋπάρχουσες γνώσεις και προτιμήσεις των μαθητών. Στη συνέχεια οι μαθητές αναλαμβάνουν να βρουν φωτογραφίες των δημιουργών αυτών (μπορεί να γίνει έρευνα στο διαδίκτυο την ώρα της Πληροφορικής) και σε μεγάλα χαρτιά Α3 ή χαρτί του μέτρου ή χρωματιστά χαρτόνια κολλάμε τις φωτογραφίες και γύρω γύρω ζωγραφίζουν τα εξώφυλλα των βιβλίων που γνωρίζουν, ή γράφουν τους τίτλους, ή ό,τι άλλο θέλουν που χαρακτηρίζει τους συγγραφείς αυτούς..

Στην ιστοσελίδα του ΕΚΕΒΙ *Μικρός αναγνώστης*, στην ενότητα «Πένες και χρώματα» υπάρχουν βίντεο με συνεντεύξεις συγγραφέων και εικονογράφων παιδικών βιβλίων τις οποίες μπορούν να παρακολουθήσουν στην τάξη, ενώ ο εκπαιδευτικός φροντίζει να έχει προμηθευτεί κάποια βιβλία τους, για να σχολιάσουν στη συνέχεια τα όσα λένε σε σχέση με τα βιβλία που έχουν τα παιδιά μπροστά τους.

Επίσης, το ΕΚΕΒΙ πραγματοποιεί πρόγραμμα επισκέψεων συγγραφέων και εικονογράφων στα σχολεία, αλλά ο εκπαιδευτικός μπορεί, εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, να προσκαλέσει και κάποιους τοπικούς συγγραφείς ή δημιουργούς που συνδυάζουν και περισσότερες ιδιότητες πλην της συγγραφικής, π.χ. γράφουν και τη μουσική ή εικονογραφούν τα βιβλία τους, κ.λπ.

Γίνεται μια σχετική προετοιμασία πριν από την ημέρα της επίσκεψης, π.χ. κάποια παιδιά διαβάζουν (και στο σπίτι) κάποια βιβλία τους (ή κάθε ομάδα διαλέγει ένα από αυτά) και προετοιμάζουν ερωτήσεις. Φυσικά την ημέρα της επίσκεψης όλοι

οι μαθητές και οι μαθήτριες ενθαρρύνονται να διατυπώσουν και πιο γενικές ερωτήσεις σχετικά με τη συγγραφική και εν γένει την καλλιτεχνική δραστηριότητα των δημιουργών.

Μετά από ανάλογες δραστηριότητες, ο εκπαιδευτικός φέρνει στην τάξη ποικίλα βιβλία και ζητά από τα παιδιά να παρατηρήσουν την εικόνα του εξωφύλλου, τον τίτλο, να τα ξεφυλλίσουν, να διατυπώσουν ερωτήματα για το θέμα τους. Εστιάζουμε την προσοχή τους στις ιδιότητες των συντελεστών της έκδοσης ή τα βιογραφικά σημειώματα και τις φωτογραφίες των δημιουργών, που συχνά συνοδεύουν τις σύγχρονες εκδόσεις παιδικών βιβλίων, συζητάμε για τους ανθρώπους που συνεργάστηκαν για την έκδοση του βιβλίου.

Μια δραστηριότητα που μπορεί να γίνει στη φάση αυτή είναι η αντιστοίχιση εξωφύλλων και τίτλων. Ο εκπαιδευτικός προβάλλει στον διαδραστικό πίνακα ή απλώς επιδεικνύει στην τάξη τα εξώφυλλα κάποιων βιβλίων (αλλά και άλλων εντύπων, όπως περιοδικά, κόμιξ ή μαθητικές εφημερίδες) κρύβοντας τους τίτλους, που τους μοιράζει σε καρτελίτσες σε κάθε ομάδα και τα μέλη της αναλαμβάνουν να βρουν από ποιο εξώφυλλο προέρχεται ο κάθε τίτλος.

Η κάθε ομάδα επιλέγει ένα βιβλίο και αναλαμβάνει να συμπληρώσει την πρώτη σελίδα του η οποία δίνεται φωτοτυπημένη και με σβησμένα τα ονόματα των συντελεστών, ενώ δίπλα στις λέξεις με τις ιδιότητες των συντελεστών οι μαθητές μπορούν να ζωγραφίσουν και σύμβολα που νομίζουν ότι ταιριάζουν με αυτές.

Γ΄ Φάση: Μετά την ανάγνωση

(περίπου 6-10 διδακτικές ώρες)

«Οι ομάδες φτιάχνουν ένα δικό τους βιβλίο ή έντυπο»

Η κάθε ομάδα επιλέγει ένα συγκεκριμένο βιβλίο ή έντυπο που της άρεσε και τα μέλη της αναλαμβάνουν να τα εμπλουτίσουν με δικές τους ζωγραφιές από κάποια άλλα

σημεία που περιγράφονται στο κείμενο ή να φτιάξουν δικά τους εναλλακτικά εξώφυλλα, ή να προσθέσουν γνωστά τραγούδια σε σημεία που νομίζουν ότι ταιριάζουν (αν προκύψει τέτοια δραστηριότητα, όπου υπάρχει η δυνατότητα είναι χρήσιμη η συνεργασία με τον μουσικό).

Η παραπάνω δραστηριότητα μπορεί να υποβοηθηθεί με σχετικό φύλλο εργασίας που ετοιμάζεται από τον εκπαιδευτικό, όπου υπάρχουν τυπωμένα τα λόγια και έτοιμα πλαίσια για να ζωγραφίσουν τα παιδιά ή σκανάρει τις ζωγραφιές τους και, στη συνέχεια, σε προβολή παρουσίασης τις συνδέει με πληκτρολογημένο το κείμενο στο ειδικό πλαίσιο και εισάγοντας συνδέσεις με τη μουσική.

Στη συνέχεια, όλη η τάξη μαζί μπορεί να συγκροτήσει έναν εκδοτικό οίκο και να φτιάξει το σήμα του, να αποφασίσει τι είδους έντυπο θα εκδώσει και να φτιάξει ένα «μεγάλο»¹ βιβλίο κατά το πρότυπο των μεγάλων σε μέγεθος βιβλίων που χρησιμοποιούνται για ομαδική ανάγνωση στην τάξη στην προσχολική ηλικία. Στην περίπτωση αυτή χρήσιμη για την εξέλιξη του project μπορεί να είναι η *τεχνική δραματοποίησης* «Μανδύας του ειδικού», με την οποία οι μαθητές καλούνται να πάρουν ρόλους «ειδικών», δηλαδή να φτιαχτούν νέες ομάδες με βάση τον δημιουργικό τομέα με τον οποίο θα ήθελε το κάθε παιδί να ασχοληθεί, π.χ. η συγγραφική ομάδα, η ομάδα των εικονογράφων, των γραφιστών (που θα αποφασίσουν πώς θα γίνει η σελιδοποίηση, το εξώφυλλο και το σημείωμα για το οπισθόφυλλο, αν θα έχει περιεχόμενα, κ.λπ.), των μουσικών στην περίπτωση της μουσικής επένδυσης (θα μπορούσε η μουσική τους, τα τραγούδια που θα τραγουδήσουν ή θα διαλέξουν, να ηχογραφηθούν ή να γραφτούν σε ένα CD από τον εκπαιδευτικό και να συνοδεύει το έντυπό τους). Στο τέλος, γίνεται στην ολομέλεια της τάξης η σύνθεση των εργασιών τους. Τα κείμενα μπορούν να είναι δικά τους ή αντλώντας από άλλα βιβλία, δεδομένου ότι η συλλογική συγγραφή μιας πρωτότυπης ιστορίας είναι μια δραστηριότητα πολύ δύσκολη, ακόμη και σε μεγαλύτερες τάξεις,

¹ Βλ. ενδεικτικά <http://www.perizitito.gr/product.php?productid=195610>

πόσο μάλλον σε παιδιά της Α΄ δημοτικού, που δεν έχουν ακόμη κατακτήσει ούτε επαρκώς τον μηχανισμό ανάγνωσης ούτε την ευχέρεια της γραπτής έκφρασης

Αξιολόγηση

Οι μαθητές αξιολογούνται τόσο για τις ατομικές εργασίες τους όσο και για τη συμμετοχή τους στις ομαδικές εργασίες. Αξιολογούνται για τον προφορικό και γραπτό τους λόγο, τη γενικότερη συμμετοχή τους στο μάθημα και τη συμβολή τους στη δουλειά της ομάδας τους. Αξιολογούμε την ικανότητα των μαθητών και των μαθητριών:

- ✓ Να διακρίνουν το είδος του βιβλίου που διαβάζουν με όρους περιγραφικούς ή δικιάς τους διατύπωσης.
- ✓ Να αναφέρουν τους δημιουργούς που συνεργάζονται για να φτιαχτεί ένα βιβλίο ή έντυπο.
- ✓ Να μπορούν να συνεργαστούν για να φτιάξουν ένα βιβλίο εναρμονίζοντας τις ιδέες τους με τις προτάσεις των υπολοίπων.
- ✓ Να εκφράζονται δημιουργικά χρησιμοποιώντας ποικίλα σημειωτικά μέσα (συμπεριλαμβανομένων και αυτών που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες) προκειμένου να συνεισφέρουν στο κοινό έργο.
- ✓ Να ανταλλάσσουν απόψεις πάνω σε ένα βιβλίο που διάβασαν, να σχολιάζουν τι το ενδιαφέρον βρήκαν.

Φύλλα Εργασίας

Φύλλα εργασίας δεν παρατίθενται, καθώς το σενάριο προϋποθέτει ελευθερία κινήσεων και όσο το δυνατό πιο ελάχιστη δέσμευση, ενώ παροτρύνει τους

εκπαιδευτικούς να φτιάξουν δικές τους δραστηριότητες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες της τάξης, αγνοώντας όσες από τις υπάρχουσες θεωρούν ότι για κάποιο λόγο δεν τους εξυπηρετούν.

Άλλες εκδοχές - Κριτική

Στη Γ΄ Φάση, εξαιτίας του ειδικού βάρους που έχει η Α΄ Δημοτικού για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων της γραφής, και με σκοπό την πρωτοδότηση της γραπτής έκφρασης των παιδιών, θα μπορούσαν τα ποικίλα τμήματα του βιβλίου ή εντύπου που θα φτιάξουν να χωριστούν και κάθε μέλος της ομάδας να αναλάβει να συγγράψει. ένα από αυτά τα τμήματα, π.χ. οι ποικίλες σκηνές ή τα επεισόδια σε μια αφήγηση, τα διαφορετικά γράμματα ενός εικονογραφημένου λεξικού για ζώα ή ό,τι άλλο επιλέξουν, διαφορετικά καρέ σε ένα μικρό κόμικ, κ.λπ.

Τέλος, αν η ανταπόκριση των παιδιών το επιτρέψει και επιλεγεί η χρονική επιμήκυνση του project, θα μπορούσε να διοργανωθεί μια έκθεση με τα βιβλία τους και οι μαθητές να φτιάξουν και σχετικές αφίσες.

Επίσης, μετά την έκθεση των βιβλίων τους ή και κατά τη διάρκειά της, χρησιμοποιώντας την *τεχνική δραματοποίησης* «Ρεπορτάζ-τηλεοπτική εκπομπή», θα μπορούσαν κάποιοι μαθητές σε ρόλο δημοσιογράφου ή τηλεοπτικού παρουσιαστή να πάρουν συνέντευξη από τους «δημιουργούς» συμμαθητές τους και να τους ρωτήσουν πώς εργάστηκαν για τα βιβλία τους ή τα έντυπά τους, τι δυσκολίες αντιμετώπισαν, τι συναισθήματα ένιωσαν, κ.λπ.

Βιβλιογραφία για τον εκπαιδευτικό

Αϊδίνη, Α. 2002. Παιδαγωγικές και ψυχολογικές θεωρίες σε σχέση με την Πρώτη Ανάγνωση και Γραφή: Δυνατότητες και περιορισμοί. Στο *Ψυχολογία, Ολόπλευρη Ανάπτυξη της Προσωπικότητας και Παιδοκεντρικό Σχολείο, Πρακτικά 2^ο Πανελληνίου Συνεδρίου Σχολικής Ψυχολογίας*, επιμ. Π. Σχοινάς, Α. Στογιαννίδου & Α. Ματσόπουλος.

Αρτζανίδου, Ε., Δ. Γουλή, Σ. Γρόσδος & Α. Καρακίτσιο. 2011. *Παιχνίδια φιλιαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυχώσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Βαρνάβα-Σκούρα, Τζ. (επιμ.). 1997. *Το παιδί και η γραφή. Μια σχέση κλειδί για τη διάβιου μάθηση. Η δομητική προσέγγιση της γραπτής γλώσσας, Πρακτικά του διήμερου συμποσίου για τη γραφή και την ανάγνωση στην πρώτη παιδική ηλικία*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης: Κέντρο Καινοτομικών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων.

Καπλάνη Β.& Α. Τσαρμποπούλου. 2000. Το πέρασμα από τον προφορικό στο γραπτό λόγο ή σαν ...ιστορία της ανάγνωσης. Στο *Διαβάζοντας λογοτεχνία στο σχολείο...μια νέα πρόταση διδασκαλίας*, επιμ. Β. Αποστολίδου, Β. Καπλάνη & Ε. Χοντολίδου. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Χατζησαββίδης, Σ. 2005. Από την παιδαγωγική του γραμματισμού στους πολυγραμματισμούς: νέες τάσεις, διαστάσεις και προοπτικές στη διδασκαλία της γλώσσας. Στο *Γλώσσα και λογοτεχνία στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, επιμ. Κ. Μπαλάσκας & Κ. Αγγελάκος, 35-52. Αθήνα: Μεταίχμιο.

*Τα κείμενα ακολουθούν τη νέα σχολική [Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου](#) (Σ. Χατζησαββίδης σε συνεργασία με Αθ. Χατζησαββίδου, ΟΕΔΒ 2007).

**Για πρακτικούς λόγους, η χρήση του αρσενικού γραμματικού γένους θεωρείται ότι συμπεριλαμβάνει και το θηλυκό.